

4. Нові вимоги до компетентностей керівників шкіл в Україні: посіб. для слухачів закладів післядипломної педагогічної освіти, керівників закладів загальної середньої освіти, здобувачів вищої освіти за спеціалізаціями «Управління навчальним закладом» та «Управління проектами»/ О.М. Отич, Л.К. Задорожна, З.В. Рябова, Л.М. Оліфіра та ін.; за заг. ред. О.М. Отич, Л.К. О. де Фонтана; НАПН України, УВУПО, ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти», КВЗО «Одес. акад. неперерв. освіти», Культур Контакт Австрія. К., 2018. 74 с.

ВПРОВАДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ІНТЕРНАТУРИ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Людмила КІРІШКО,

*методист обласного навчально-методичного центру освітнього менеджменту
та координації методичних формувань комунального закладу «Кіровоградський
обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
імені Василя Сухомлинського»*

Справжня реформа йде знизу: зі свідомості вчителя, зі свідомості директора школи, з активності студента, з активності підлітка.

*Оксен Лісовий, Міністр
освіти і науки України*

Ухвалення Закону України «Про повну загальну середню освіту» (2020 р.) актуалізувало норму про педагогічну інтернатуру, яка почала діяти з вересня 2022 року. Що ж таке педагогічна інтернатура? Це «форма післядипломної педагогічної освіти, яка передбачає систематичну роботу педагогічного працівника над формуванням та вдосконаленням власної педагогічної майстерності впродовж першого року професійної діяльності під керівництвом педагога-наставника» [9].

У статті 23 Закону України «Про повну загальну середню освіту» зазначено, що педагогічна інтернатура організовується в день призначення особи на посаду педагогічного працівника, відповідно до наказу керівника закладу освіти, який має містити інформацію про інтерна та наставника, а також строк проходження педагогічної інтернатури, який становить один рік. Супровід інтерна – особи, яку призначено вперше на посаду педагогічного працівника та підтримку його на початку професійної діяльності, здійснюють досвідчені педагоги-наставники. Це педагогічні працівники з досвідом роботи, як правило, не менше п'яти років за відповідною спеціальністю (такою самою або спорідненою предметною спеціальністю або спеціалізацією). У разі відсутності в закладі освіти педагогічного працівника, який підпадає під визначені вимоги, виконання обов'язків педагога-наставника перебирає на себе керівник закладу освіти або покладає на свого заступника [2].

Реалізацію педагогічної інтернатури регулює Положення про педагогічну інтернатуру, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 25 жовтня 2021 року № 1128, яке визначає порядок проходження педагогічної

інтернатури педагогічними працівниками закладів освіти, що забезпечують здобуття повної загальної середньої освіти.

Керуючись Законом «Про повну загальну середню освіту», педагогічну інтернатуру будуть проходити також випускники закладів вищої освіти, які не мають досвіду педагогічної діяльності та призначені на посаду вчителя. Оскільки, згідно з Законом, учителем може бути людина без педагогічної освіти. Достатньо наявності вищої освіти та/або професійної кваліфікації [10].

Мета професійного розвитку інтерна полягає у набутті компетентностей зі спеціальності (предметної спеціальності, спеціалізації), педагогіки, психології, необхідних для забезпечення процесу навчання, виховання і розвитку особистості, у тому числі осіб з особливими освітніми потребами, здійсненні моніторингу педагогічної діяльності та аналізу педагогічного досвіду, проведенні освітніх вимірювань, застосування освітніх технологій і методів навчання, ефективних способів взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу.

Зазначена мета реалізується через виконання основних завдань педагогічної інтернатури, зокрема:

- створення системи професійно-педагогічної адаптації інтерна до умов педагогічної діяльності, формування сприятливого мікроклімату та відчуття соціально-психологічного комфорту, встановлення доброзичливих взаємовідносин із учасниками освітнього процесу;

- набуття фахових компетентностей, педагогічної майстерності, формування професійної готовності інтерна до самостійної педагогічної діяльності;

- формування поваги до професії і сумлінного ставлення до трудової діяльності;

- формування інституту наставництва у закладах освіти, розвиток професійних спільнот педагогічних працівників [8].

Для організації педагогічної інтернатури керівник закладу освіти:

- затверджує програму педагогічної інтернатури та, за необхідності, вносить до неї зміни;

- створює необхідні умови в закладі освіти, що сприяють проходженню педагогічної інтернатури;

- знайомить інтерна з напрямками діяльності закладу освіти, правилами внутрішнього трудового розпорядку, правилами охорони праці й техніки безпеки, правами та обов'язками, зазначеними в посадовій інструкції педагогічного працівника;

- координує діяльність педагога-наставника та інтерна [8].

Для підбору педагогів-наставників варто враховувати їхній досвід роботи та здатність ним ділитися, рівень комунікативних навичок.

Педагог-наставник забезпечує методичний супровід проходження педагогічної інтернатури та координує хід виконання інтерном спільно запланованих заходів відповідно до програми педагогічної інтернатури за напрямками:

- укладання програми педагогічної інтернатури (спільно з інтерном);

- здійснення наставницької підтримки інтерна;
- звітування про результати виконання програми педагогічної інтернатури на засіданні педагогічної ради (спільно з інтерном).

Програма педагогічної інтернатури – документ, що передбачає комплекс заходів щодо забезпечення формування та/або розвитку компетентностей, рівня педагогічної майстерності, що укладається педагогом-наставником спільно з інтерном та затверджується наказом керівника закладу освіти [8].

Програма педагогічної інтернатури передбачає теоретичну та практичну допомогу інтерну, що спрямована на розвиток професійних компетентностей, зокрема щодо:

- ознайомлення з нормативно-правовими актами, що визначають особливості діяльності закладу освіти, організації освітнього процесу, посадові обов'язки педагогічного працівника;
- застосування сучасних методик і технологій;
- партнерська взаємодія між учасниками освітнього процесу;
- формування мотивації та організації пізнавальної діяльності учнів;
- організації здорового, безпечного, розвивального, інклюзивного освітнього середовища;
- управління освітнім процесом;
- дотримання академічної доброчесності, запобігання і протидії булінгу та порушенню гідності дітей, формування в них культури нетерпимості до проявів дискримінації та корупції [8].

Радимо використовувати Професійний стандарт за професіями для виявлення стану сформованості загальних та професійних компетентностей інтернів. За результатами педагог-наставник спільно з інтерном планують індивідуальний і послідовний комплекс заходів з метою формування та розвитку компетентностей інтерна. Обов'язково зазначаються результати та строки їх досягнення.

Рекомендуємо керівнику закладу освіти звертати увагу на виконання заходів програми педагогічної інтернатури та аналізувати результат співпраці інтерна і педагога-наставника.

Наставницька підтримка інтерна має бути систематичним і послідовним процесом, що передбачає:

- індивідуальні консультації, бесіди педагога-наставника з інтерном;
- допомогу в підборі відповідної літератури, підготовці навчальних занять, розробленні дидактичних матеріалів;
- взаємовідвідування навчальних занять, відвідування уроків досвідчених педагогічних працівників, рефлексію педагогічної діяльності;
- моніторинг результатів навчання учнів;
- участь у «круглих столах», тренінгах, навчальних семінарах з методичних питань, творчих звітах педагогів;
- вивчення досвіду інших педагогів;
- залучення інтерна до партнерської взаємодії з іншими педагогічними працівниками;
- психологічна підтримка інтерна [10].

Рекомендуємо з метою розвитку компетентності й самоаналізу педагога-інтерна дотримуватися певних етапів.

Етапи здійснення наставницької підтримки педагога-інтерна

1 етап	2 етап	3 етап	4 етап
Педагог-наставник допомагає педагогу-інтерну під час практичної діяльності			
Спланувати діяльність та визначити цілі й показники успіху. Обирати підходи, стратегії, рішення та способи їх застосування	Оцінити власну діяльність, враховуючи показники успішності, ефективності підходів, стратегій, рішень. Наставник спостерігає (за домовленістю) за професійною діяльністю педагога-інтерна	Проаналізувати діяльність та майстерність, на основі спостережень, акцентуючи увагу на тому, що виявилось ефективним (вдалося) та не ефективним (не вдалося)	Продумувати можливості для набуття певних знань і вмінь та/або застосування їх під час професійної діяльності

З метою виконання програми педагогічної інтернатури педагог-наставник:

- узгоджує з інтерном час та місце проведення заходів педагогічної інтернатури;
- особистим прикладом сприяє загальнокультурному та професійному розвитку інтерна;
- здійснює наставницьку підтримку, сприяє адаптації інтерна до педагогічної діяльності, знайомить із традиціями закладу освіти, особливостями організації освітнього процесу;
- виявляє професійні, методичні проблеми під час реалізації інтерном освітнього процесу та сприяє їх вирішенню;
- спільно з інтерном звітує про результати виконання програми педагогічної інтернатури на засіданні педагогічної ради [8].

Напрямки роботи педагога-інтерна у рамках проходження інтернатури

працює над набуттям компетентностей зі спеціальності (предметної спеціальності, спеціалізації), педагогіки, психології, необхідних для забезпечення процесу навчання, виховання і розвитку особистості, у тому числі осіб з ООП, здійснення моніторингу педагогічної діяльності та аналізу педагогічного досвіду, проведення освітніх вимірювань, застосування освітніх технологій і методів навчання, ефективних способів взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу

Звіт про виконання програми педагогічної інтернатури заслуховується на засіданні педагогічної ради, за результатами якого можуть надаватися рекомендації інтерну щодо подальших напрямів професійного розвитку, що відображається у відповідному наказі керівника закладу освіти [8].

Відповідно до завдань оперативного плану Міністерства освіти і науки України, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 17.01.2022 р. № 29, Державна установа «Український інститут розвитку освіти» здійснив моніторинг впровадження педагогічної інтернатури в закладах освіти у 2022 році. Станом на листопад 2022 року педагогічну інтернатуру запроваджено в 529 закладах освіти, де проходять інтернатуру 923 інтерни, з них:

- 244 інтерни – це педагогічні працівники, що працюють у 1-4 класах;
- 561 інтерни – це педагогічні працівники, що працюють у 5-11 класах.

Кількість закладів освіти де запроваджено педагогічну інтернатуру в Кіровоградській області становить 34, а кількість інтернів в даних закладах 60 осіб [4].

Згідно з Положенням про педагогічну інтернатуру, науково-методичну підтримку організації заходів педагогічної інтернатури можуть здійснювати заклади вищої та післядипломної педагогічної освіти, наукові, науково-методичні та методичні установи, центри професійного розвитку педагогічних працівників.

Зважаючи на зазначене вище, працівники обласного навчально-методичного центру освітнього менеджменту та координації діяльності методичних формувань (завідувач Олена ПОЛОВЕНКО) здійснюють консультативно-інформаційні та просвітницькі заходи. Зокрема, важлива увага надається формуванню науково-методичної компетентності педагога-

наставника, що є провідним інструментом ефективної взаємодії в педагогічній інтернатурі. З метою підвищення кваліфікації цієї категорії педагогічних працівників розроблена програма з напрямку «Розвиток професійних компетентностей (знання навчального предмета, фахових методик, технологій. Піднапрямок: Набуття (вдосконалення) компетентностей із здійснення наставницької діяльності» (24 год.) (відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 02.05.2023 р. № 516 «Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників щодо набуття (вдосконалення) компетентностей із здійснення наставницької діяльності»).

Під час засідання круглого столу «Професійний розвиток педагога: спільне бачення – спільні дії» для директорів центрів професійного розвитку педагогічних працівників, у низці висвітлених питань також було питання щодо впровадження педагогічної інтернатури в практичну діяльність закладів освіти, яке включало нормативно-правові засади та обов'язки керівника закладу освіти щодо організації педагогічної інтернатури, основні завдання і заходи, умови наставництва (<https://oksannapoberezhets.wixsite.com/website>).

Рекомендуємо для використання у роботі матеріали навчально-методичного посібника «Безперервна освіта педагога за індивідуальною освітньою траєкторією», у якому розкрито шляхи організації безперервної освіти педагога за індивідуальною освітньою траєкторією, обґрунтовано роль інформальної освіти в професійному розвитку вчителя. Для використання у практичній діяльності педагогам пропонуються індивідуальний освітній маршрут педагога, індивідуальний план підвищення кваліфікації (стажування), звіт про проходження підвищення кваліфікації (стажування), методичний проєкт «Формування індивідуальної траєкторії підвищення рівня професійної компетентності педагога засобами методичної роботи», онлайн-анкети «Планування підвищення кваліфікації, «Дослідження індивідуальної методичної проблеми», діагностична карта педагогічної оцінки та самооцінки готовності вчителя до саморозвитку, план роботи з самоосвіти педагога, добірка різноманітних онлайн-ресурсів для самоосвіти [11].

Для здійснення якісного методичного супроводу педагогів-інтернів педагогами-наставниками радимо ознайомитися із матеріалами відеохабу «Навчаємося разом». (Програма «Наставництво»), який складається з 15-ти вебінарів [13]. А саме:

- Як створити позитивну шкільну культуру, що базується на співпраці?
- Лідерство (управління) – директори шкіл – спільне лідерство.
- Школа як організація, що навчається.
- Підтримка навчання та професійного розвитку вчителів.
- Професійний розвиток учителів.
- Вступ до наставництва.
- Початковий етап професійного становлення: поради для педагогів-інтернів.
- Професійний розвиток учителів: цифрова компетентність педагогів.
- Наставництво: шлях від учителя до учителя-експерта.
- Методи наставництва.

- Ключові фактори успішного наставництва.
- Взаємонаставництво – завдання, обов'язки, ролі наставника та підопічного.

- Характеристика методів наставництва.
- Процес наставництва.
- Колегіальне наставництво.

У нагоді педагогам-наставникам будуть електронні ресурси:

- Марчук А.В. Андрагогіка: навч. Посіб. Львів: ЛьвДУВС, 2020. 300 с. (<https://bit.ly/3BJGkZL>);

- Рівний рівному: посібник для менторів /Укл. О. Іваннік. Київ, 2015. 57 с. (<https://bit.ly/44X7xVX>);

- Савич Ж.В. Наставництво як інструмент адаптації нових працівників у закладах освіти: практикум. К: Київ. Ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. 52 с. (<https://bit.ly/3nTA2U5>).

Сьогодні війна скоригувала багато планів. Та, попри всі труднощі, враховуючи, що у багатьох країнах Європи намагаються оновити заклади освіти так, щоб вони відповідали потребам промисловості 4.0, Міністерство освіти і науки України планує справжній освітній прорив до 2032 року. У концепції «Освіта 4.0: український світанок» зібрані головні трансформації, в яких – «сфера освіти – це фундамент майбутнього нашої держави» [12].

Тому важливо підтримувати професійний розвиток учителя на етапі його становлення, як педагога-інтерна. Оскільки, педагогічна інтернатура є системою адаптації для подальшої успішної професійної діяльності, яка сприяє конкурентоспроможності педагогічного працівника, що визначається його професіоналізмом та залежить від рівня кваліфікації, досвіду педагогічної діяльності, майстерності, наявності професійно значущих якостей, зокрема мобільності, особистої відповідальності за власний неперервний професійний розвиток, налаштованості на сприйняття нового, здатності до особистого творчого розвитку, інноваційних пошуків.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про освіту». URL: <https://bit.ly/3oYJD7V>.
2. Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL: <https://bit.ly/3Bp1iN0>.
3. Закон України «Про професійний розвиток працівників». URL: <https://bit.ly/3MrIPFW>.
4. Моніторинг впровадження педагогічної інтернатури в закладах освіти. URL: <https://bit.ly/42AIVID>.
5. [Навчання й менторство для вчителів. Як це працює у Фінляндії .](https://bit.ly/3pELgw5) URL: <https://bit.ly/3pELgw5>.
6. Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 23.12.2020 р. № 2736-20 «Про затвердження професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)». URL: <https://bit.ly/41CIDcr>.
7. Наказ Міністерства освіти і науки України від 02.05.2023 р. № 516 «Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників щодо набуття (вдосконалення) компетентностей із здійснення наставницької діяльності». URL: <https://bit.ly/3IbCMmi>.

8. Наказ Міністерства освіти і науки України від 25.10.2021 р. № 1128 «Про затвердження Положення про педагогічну інтернатуру». URL: <https://bit.ly/42Vd5yx>.
9. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти» від 16.07.2018 р. № 776. URL: <https://bit.ly/3OaBFqV>.
10. Організація заходів педагогічної інтернатури в закладах освіти: методичні рекомендації для закладів освіти та центрів професійного розвитку педагогічних працівників. – УІРО.2022. 9 с. URL: <https://bit.ly/42U7Ui9>.
11. Половенко О.В., Кірішко Л.М. Безперервна освіта педагога за індивідуальною освітньою траєкторією : навчально-методичний посібник. Кропивницький: КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2018. 60 с. URL: <https://bit.ly/3MqHUpf>.
12. Програма великої трансформації «Освіта 4.0: український світанок». URL: <https://bit.ly/3LZpACi>.
13. У доступі – матеріали програми «Наставництво» відеохabu «Навчаємося разом». URL: <https://bit.ly/3W2KG7g>.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛІВ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ТА ІСТОРИЧНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

Наталія ЧЕРТКОВА,

завідувач науково-методичної лабораторії суспільно-гуманітарних та естетичних дисциплін комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського»;

Інна ВІДІБОРЕНКО,

методист науково-методичної лабораторії суспільно-гуманітарних та естетичних дисциплін комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського»

Сучасні тенденції розвитку освіти України та входження її до світового освітнього простору призводять до стрімких змін ролі та функції педагогічного працівника, постійно зростаючих вимог до його професійної компетентності.

Основні проблеми, з якими зустрічаються педагоги це: активна динаміка змісту освіти, різноплановість проблем виховання; інтеграція знань, умінь і навичок із таких суміжних з педагогікою наук як філософія, психологія, медицина; робота в єдиному інформаційному середовищі; активне використання інформаційних технологій в освітньому процесі тощо.

Вчителі історії та суспільствознавчих дисциплін усвідомлюють необхідність упровадження сучасних форм навчання, мають бажання удосконалювати свою діяльність, згодні відмовитися від застарілих методів, проте не кожен працівник має необхідні ресурси, достатній рівень знань та навичок для впровадження інновацій, а тому постійно підвищують методичну компетентність, що є складовою частиною професійної компетентності вчителя та передбачає комплекс знань умінь та навичок вчителя-предметника, необхідних для навчання школярів основам певних наук (історії, правознавства, громадянської освіти).

У професійній діяльності вчителя-предметника методична компетентність є базовою у підготовці та проведенні уроків. Методична компетентність вчителя